

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2018. gada 25. jūlijā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Vide – Direktīva 92/43/EK – Dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzība – 6. panta 3. un 4. punkts – Plāna vai projekta ietekmes uz aizsargājamu teritoriju novērtējums – Plāns vai projekts, kas nav tieši saistīts ar teritoriju vai nepieciešams tās apsaimniekošanai – Vēja ģeneratoru parka projekts – Direktīva 2009/147/EK – Savvaļas putnu aizsardzība – 4. pants – Īpaši aizsargājama teritorija (ĪAT) – I pielikums – Lauku lija (*Circus cyaneus*) – Piemērotā dzīvotne, kas laika gaitā mainās – Nepieciešamās zemes platības pagaidu vai pastāvīga samazināšana – Pasākumi, kas ir ietverti projektā, kura mērķis projekta darbības laikā ir garantēt, ka sugas dzīvotnei pilnībā piemērotā platība netiek samazināta vai pat var tikt palielināta

Lieta C-164/17

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Supreme Court* (Augstākā tiesa, Īrija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2017. gada 20. martā un kas Tiesā reģistrēts 2017. gada 3. aprīlī, tiesvedībā

Edel Grace,

Peter Sweetman

pret

An Bord Pleanála,

piedaloties:

ESB Wind Developments Ltd,

Coillte,

The Department of Arts Heritage and the Gaeltacht.

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs M. Ilešičs [*M. Ilešič*], tiesneši A. Ross [*A. Rosas*], K. Toadere [*C. Toader*] (referente), A. Prehala [*A. Prechal*] un E. Jarašūns [*E. Jarašiūnas*],

ģenerālvokāts: E. Tančevs [*E. Tanchev*],

sekretārs: R. Skjāno [*R. Schiano*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2018. gada 1. februāra tiesas sēdi,

* Tiesvedības valoda – angļu.

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *E. Grace* un *P. Sweetman* vārdā – *O. Collins, barrister*, un *J. Devlin, SC*, kurus pilnvarojušas *O. Clarke* un *A. O’Connell, solicitors*,
- *An Bord Pleanála* vārdā – *F. Valentine, barrister*, un *N. Butler, SC*, kurus pilnvarojuši *A. Doyle* un *B. Slattery, solicitors*,
- *ESB Wind Developments Ltd* un *Coillte* vārdā – *R. Mulcahy* un *D. McDonald, SC*, kā arī *A. Carroll, BL*, kurus pilnvarojusi *D. Spence, solicitor*,
- Nīderlandes valdības vārdā – *M. Bulterman* un *C. S. Schillemans*, pārstāves,
- Eiropas Komisijas vārdā – *E. Manhaeve* un *C. Hermes*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2018. gada 19. aprīļa tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Direktīvas 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (OV 1992, L 206, 7. lpp.; turpmāk tekstā – “Dzīvotņu direktīva”) 6. panta 3. un 4. punktu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *Edel Grace* un *Peter Sweetman*, no vienas puses, un *An Bord Pleanála* (Valsts teritorijas plānošanas apelācijas padome, Īrija, turpmāk tekstā – “*An Bord*”), no otras puses, par *An Bord* lēmumu piešķirt atļauju *ESB Wind Developments Ltd* un *Coillte* saistībā ar vēja ģeneratoru parka projektu īpaši aizsargājamā teritorijā, kas par tādu ir klasificēta tāpēc, ka tajā ir aizsargājamas sugas dzīvotne.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Putnu aizsardzības direktīva

- 3 Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību (OV 2010, L 20, 7. lpp.; turpmāk tekstā – “Putnu aizsardzības direktīva”) 1. panta 1. punktu tā attiecas uz visu tādu savvaļas putnu sugu aizsardzību, kas sastopamas to dalībvalstu Eiropas teritorijā, uz kurām attiecas LESD. Tajā ir paredzēta šo sugu aizsardzība, apsaimniekošana un uzraudzība un ir noteiktas to izmantošanas normas.
- 4 Šīs direktīvas 4. pantā ir noteikts:

“1. Sugām, kuras minētas I pielikumā, jāpiemēro īpaši dzīvotņu aizsardzības pasākumi, lai nodrošinātu to izdzīvošanu un vairošanos savā izplatības areālā.

Šim nolūkam jāapzina:

- a) sugas, kurām draud izzušana;

- b) sugas, kuras ir jutīgas pret dažām izmaiņām savās dzīvotnēs;
- c) sugas, kuras savas skaitliski mazās populācijas vai ierobežotās vietējās izplatības dēļ uzskatāmas par retām sugām;
- d) citas sugas, kuras īpaši jāsaudzē to dzīvotņu īpatnību dēļ.

Veicot novērtēšanu, par pamatu ņem populācijas attīstības tendences un svārstības.

Kā īpašas aizsargājamās teritorijas šo sugu aizsardzībai dalībvalstis pirmām kārtām nosaka skaitliski un lieluma ziņā vispiemērotākās teritorijas, ņemot vērā aizsardzības prasības ģeogrāfiskajā jūras un sauszemes teritorijā, uz kuru attiecas šī direktīva.

[..]

4. Attiecībā uz 1. un 2. punktā minētajām aizsargājamām teritorijām dalībvalstis attiecīgi rīkojas, lai nepieļautu dzīvotņu piesārņošanu vai kaitējuma nodarīšanu tām, kā arī novērš jebkurus traucējumus putnu dzīvei, ciktāl tie būtiski skar šā panta mērķus. Dalībvalstis cenšas nepieļaut dzīvotņu piesārņošanu vai kaitējuma nodarīšanu tām arī ārpus šīm aizsargājamām teritorijām.”

- 5 Šīs direktīvas I pielikumā uzskaitīto sugu starpā ir lauku lija (*Circus cyaneus*).

Dzīvotņu direktīva

- 6 Dzīvotņu direktīvas preambulas desmitajā apsvērumā ir teikts:

“tā kā attiecīgi jāizvērtē visi plāni vai programmas, kas varētu būtiski ietekmēt tās teritorijas saglabāšanas mērķus, kura ir vai tiks noteikta par īpaši aizsargājamu dabas teritoriju”.

- 7 “Šīs direktīvas 2. pantā ir paredzēts:

“1. Šīs direktīvas mērķis ir sekmēt bioloģisko daudzveidību, aizsargājot dabiskās dzīvotnes un savvaļas faunu un floru Eiropā esošajā dalībvalstu teritorijā, uz kuru attiecas [LESD].

2. Pasākumus, ko veic saskaņā ar šo direktīvu, izstrādā tā, lai saglabātu vai atjaunotu to dabisko dzīvotņu un savvaļas faunas un floras sugu labvēlīgu aizsardzības statusu, kas ir Kopienā nozīmīgas.

3. Veicot pasākumus saskaņā ar šo direktīvu, ņem vērā ekonomiskās, sociālās un kultūras prasības, kā arī reģionālās un vietējās īpatnības.”

- 8 Minētās direktīvas 6. pantā ir noteikts:

“1. Attiecībā uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām dalībvalstis nosaka vajadzīgos aizsardzības pasākumus, attiecīgā gadījumā tajos iekļaujot atbilstīgus apsaimniekošanas plānus, kas izstrādāti īpaši šīm teritorijām vai iekļauti citos attīstības plānos, kā arī atbilstīgus normatīvus, administratīvus vai līgumiskus pasākumus, kuri atbilst šajās teritorijās sastopamo I pielikuma dabisko dzīvotņu veidu un II pielikuma sugu ekoloģiskajām prasībām.

2. Dalībvalstis veic attiecīgus pasākumus, lai īpaši aizsargājamās dabas teritorijās novērstu dabisko dzīvotņu un sugu dzīvotņu noplicināšanos, kā arī lai novērstu traucējumu, kas skar sugas, kuru dēļ noteikta attiecīgā teritorija, ja šāds traucējums varētu būt nozīmīgs attiecībā uz šīs direktīvas mērķiem.

3. Visos plānos vai projektos, kas nav tieši saistīti ar konkrēto teritoriju vai nav vajadzīgi tās apsaimniekošanai, bet kas atsevišķi vai kopā ar citiem plāniem vai projektiem varētu būtiski ietekmēt minēto teritoriju, attiecīgi [pienācīgi] izvērtē ietekmi uz šo teritoriju, ievērojot tās [šīs teritorijas] aizsardzības mērķus. Ņemot vērā novērtējuma atzinumus par ietekmi uz minēto teritoriju, un saskaņā ar 4. punkta noteikumiem, kompetentā valsts iestāde piekrīt plāna vai projekta īstenošanai tikai tad, ja tā ir pārliecinājusies, ka netiks izjaukta attiecīgās teritorijas viengabalainība, un vajadzības gadījumā noskaidrojusi plašas sabiedrības viedokli.

4. Ja, neņemot vērā negatīvu vērtējumu saistībā ar ietekmi uz teritoriju, alternatīvu risinājumu trūkuma dēļ plāns vai projekts tomēr ir jāīsteno sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, kas ietver arī sociāla un ekonomiska rakstura intereses, tad dalībvalsts veic visus vajadzīgos kompensācijas pasākumus, lai nodrošinātu *Natura 2000* tīkla kopējās vienotības aizsardzību. Dalībvalsts informē Komisiju par pieņemtajiem kompensācijas pasākumiem.

Ja attiecīgajā teritorijā sastopams prioritārs dabiskās dzīvotnes veids un/vai prioritāra suga, tad vienīgie pieņemamie argumenti ir tie, kas saistīti ar veselības aizsardzību vai sabiedrības drošību, videi primāri svarīgām labvēlīgām pārveidēm vai, pēc Komisijas atzina, citām sevišķi svarīgām sabiedrības interesēm.”

- 9 Saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 7. pantu pienākumi, kas izriet no tās 6. panta 2.–4. punkta, attiecas uz īpaši aizsargajamajām teritorijām (turpmāk tekstā – “ĪAT”) Putnu aizsardzības direktīvas nozīmē.

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

- 10 Pamatlieta attiecas uz vēja ģeneratoru parka projektu, kuru kopīgi attīstīs un ekspluatēs *Coillte*, valsts mežsaimniecības uzņēmums, un *ESB Wind Developments* un kas atrodas ĪAT no *Slieve Felim* ceļa līdz *Silvermain* [*Silvermines*] kalniem (attiecīgi Limerikas [*Limerick*] un Tiperēri [*Tipperary*] grāfistēs, Īrija) (turpmāk tekstā – “attiecīgais projekts”).
- 11 Šī teritorija ir klasificēta par ĪAT Putnu aizsardzības direktīvas 4. panta 1. punkta ceturtās daļas izpratnē, jo šajā teritorijā ir putnu sugas, kas norādīta šīs direktīvas I pielikumā, proti, lauku lijas, dabiskā dzīvotne. Šī teritorija, kura ir 20 935 hektārus liela, tostarp ietver neapaugušu kūdras purvu un virsāju zonas, kā arī mežaudzes 12 078 hektāru platībā. Šis telpas kopums savu iezīmju dēļ ir potenciāli derīgs, lai kalpotu par šīs sugas dzīvotni.
- 12 Iesniedzējtiesa norāda, ka ir paredzēts, ka attiecīgais projekts aizņems 832 hektārus no ĪAT, kuru galvenokārt klāj pirmās un otrās rotācijas skujkoku audzes, kā arī neapauguši kūdras purvi un virsāji. Sešpadsmit vēja ģeneratoru, kā arī apkārtējas infrastruktūras būvniecībai būtu jānocērt koki katrā šo vēja ģeneratoru vietā. Atbilstoši aplēsei platība, kurā paredzēts nocirst kokus, būtu 41,7 hektāri. Projekta rezultātā tiktu iznīcināti 9 hektāri dzīvotnes, kas atbilst zonām, kurās tiktu uzbūvētas konstrukcijas, kā arī notiktu 1,7 hektāru dzīvotnes platības, kas tiek izmantota pagaidu nosēdbaseinu būvniecībai, pagaidu iznīcināšana. Turklāt, esot prezumētām, ka šie putni, meklējot barību, netuvotos 250 metru attālumā perimetrā ap vēja ģeneratoru, šī iesniedzējtiesa norāda, ka tādēļ barošanās zonas kopējais zaudējums varētu būt 162,7 hektāri.
- 13 Attiecīgajam projektam ir pievienots dzīvotnes un sugu apsaimniekošanas plāns (turpmāk tekstā – “apsaimniekošanas plāns”). Šis plāns, kurš ir jāīsteno piecu gadu laikposmā, ietver pasākumus, lai kompensētu vēja ģeneratoru parka potenciālo ietekmi uz lauku lijas barošanās zonu. Pirmkārt, saskaņā ar apsaimniekošanas plānu trīs pašreiz apaugušas zonas, kuru kopējā platība ir 41,2 hektāri, no kuriem 14,2 hektāri atrodas 250 metru perimetrā ap vēja ģeneratoru, tikšot no jauna pārveidotas par apaugušu kūdras purvu. Otrkārt, attiecīgā projekta attīstības stadijā atbilstoši šim plānam 137,3 hektāri otrās rotācijas meža tikšot pakļauti “jutīgai” apsaimniekošanai, kurā tikšot paredzēta pašreizējā slēgtā vainaga meža izciršana un aizvietošana, lai garantētu pastāvīgus 137,3 hektārus atklātā vainaga meža,

sniedzot lauku lijai pienācīgu barošanās zonu un ekoloģisku pāreju starp divām atklāto kūdras purvu zonām. Šī izciršana notiktu vairākās stadijās no gada pirms būvniecības sākuma. Treškārt, būvniecības darbi kopumā tikšot veikti vienīgi laikposmos ārpus lauku lijas galvenās vairošanās sezonas.

- 14 Ar 2014. gada 22. jūlija lēmumu *An Bord* nolēma atļaut attiecīgo projektu, jo tas neizjaucot ĪAT viengabalainību.
- 15 *E. Grace* un *P. Sweetman* cēla prasību *High Court* (Augstā tiesa, Īrija), ar kuru viņi apstrīdēja *An Bord* lēmumu. Ar 2015. gada 1. oktobra un 4. decembra nolēmumiem šī tiesa noraidīja viņu prasības un apstiprināja *An Bord* lēmumu.
- 16 Ar 2016. gada 26. februāra lēmumu *E. Grace* un *P. Sweetman* tika atļauts pārsūdzēt šo nolēmumu iesniedzējtiesā – *Supreme Court* (Augstākā tiesa, Īrija). 2017. gada 24. februārī šī tiesa pieņēma galīgu nolēmumu par diviem no trim šīs apelācijas sūdzības pamatiem. Pēdējais šīs apelācijas sūdzības iznākums tomēr esot atkarīgs no Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punkta interpretācijas.
- 17 *E. Grace* un *P. Sweetman* uzskata, ka *An Bord* būtu bijis jāuzskata, ka attiecīgais projekts un tam pievienotais apsaimniekošanas plāns ietver kompensācijas pasākumus, līdz ar ko izvērtējums būtu bijis jāveic, ņemot vērā minētās direktīvas 6. panta 4. punktā paredzētos kritērijus.
- 18 *An Bord* un personas, kas iestājušās pamatlietā, galvenokārt apgalvo, ka, lai izvērtētu jautājumu, vai projekts var izjaukt ĪAT viengabalainību Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta izpratnē, ir jāņem vērā, ka neviena no teritorijas mežaudzes sektora daļas pastāvīgi nepalikis tādā stāvoklī, kas nodrošinās pienācīgu dzīvotni.
- 19 Šajā ziņā iesniedzējtiesa norāda, ka lauku lijas ir putni, kas galvenokārt dzīvo laukos un kam ir nepieciešamas plašas zemes platības, lai meklētu barību. Taču ligzdošana neesot tik noteicoša saistībā ar šo faktoru, jo tā var notikt ģeogrāfiski ierobežotākā telpā un dažādu veidu dzīvotnēs. Turklāt aizsargātās sugas populācijas samazināšanās izrietētu drīzāk no iespējamās barošanās zonas noplicināšanās, nevis no ligzdošanas zonas noplicināšanās. Šī tiesa apgalvo, ka, lai gan kopumā ir atzīts, ka neapauguši kūdras purvi un virsāji ir lauku lijas galvenā dzīvotne, līdz ar mežsaimniecības attīstību ir novērots, ka jaunu skujkoku audzes kūdras purvos sniedz iespēju lauku lijai tur meklēt barību. Taču no šiem apsvērumiem izriet, ka mežs, kas nav retināts vai izstrādāts, bet ir vienkārši atstāts ataugšanai līdz slēgtam vainagam, nebūtu piemērota barošanās teritorija.
- 20 No Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka mežsaimniecībai paredzētā meža vidējais cikls ir 40 gadi un tajā ir divas rotācijas stadijas. Tās teritorijas daļas, kuru audzes ir sasniegušas ciršanai derīgu stāvokli pirmās stadijas beigās un kurām tādējādi ir slēgts vainags, ir pakļautas kailcirtei. Pēc tam seko atkalstādīšanas stadija, ar kuru no jauna tiek izveidota teritorijas daļa ar atvērtu vainagu, kura ir labvēlīga lauku lijas barošanās vajadzībām. No tā izrietot, ka šīs sugas barošanās zona ĪAT pastāvīgi mainīsies un būs atkarīga no šīm, ar mežsaimniecības pārvaldību saistītajām stadijām. Līdz ar to meža audžu aktīvas pārvaldības neesamība pati par sevi izraisītu lauku lijas barošanās zonas izzušanu, jo pakāpeniski izzustu atklātā vainaga zonas daļa. Saskaņā ar pieejamajiem pētījumiem aizsargātās sugas populācijā būtu variācijas uz augšu vai uz leju atkarībā no atvērtā vainaga mežu pastāvēšanas. Šajā lietā atvērtā vainaga mežu proporcija progresīvi samazinoties no 14% no visām mežu teritorijām laikposmā no 2014. līdz 2018. gadam, lai sasniegtu 8% laikposmā no 2024. līdz 2028. gadam.
- 21 Iesniedzējtiesa uzskata, ka tai ir jānoskaidro, vai *An Bord* nav nepamatoti uzskatījusi, ka attiecīgais projekts un apsaimniekošanas plāns ietver kompensācijas pasākumus, kas ļauj veikt tā vērtējumu vienīgi saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktu.

- 22 Šajā sakarā iesniedzējtiesa jautā, vai šī tiesību norma ir jāinterpretē tādējādi, ka attiecīgajam projektam pievienotajā apsaimniekošanas plānā piedāvātie pasākumi, kuri ir paredzēti, lai nodrošinātu, ka kopējā piemērotās dzīvotnes platība netiks samazināta un pat varēs tikt palielināta, šajā gadījumā var tikt kvalificēti par ietekmes mazināšanas pasākumiem, vai arī tie ir jāuzskata par kompensācijas pasākumiem Dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkta izpratnē.
- 23 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

“Tā kā

- a) aizsargājamās [dabas] teritorijas galvenais mērķis ir nodrošināt dzīvotni konkrētai sugai,
- b) šai sugai labvēlīgas dzīvotnes raksturs nozīmē, ka daļa no labvēlīgās [dabas] teritorijas laika gaitā noteikti mainīsies, un
- c) ierosinātās būvniecības ietvaros [dabas] teritorijai kopumā ir jāizstrādā apsaimniekošanas plāns (ietverot izmaiņas [dabas] teritorijas daļu apsaimniekošanā, ko tieši neietekmē būvniecība pati par sevi), kas paredzēts, lai nodrošinātu, ka jebkurā noteiktā brīdī dzīvotnei piemērotais [dabas] teritorijas apjoms, kā iepriekš minēts, netiks samazināts un, protams, var tikt palielināts; bet
- d) būvniecības projekta laikā [attiecībā uz] kādu [dabas] teritorijas daļu tiks izslēgta iespēja, ka tā nodrošinās atbilstīgu dzīvotni,

vai šādi c) punktā minētie pasākumi var tikt atbilstīgi uzskatīti par ietekmes mazināšanas pasākumiem?”

Par prejudiciālo jautājumu

- 24 Vispirms ir jāprecizē, ka, lai gan iesniedzējtiesas formulētajā jautājumā nav nekādas norādes uz Savienības tiesību normām, šis jautājums, kas ir jāapskata no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu norādīto precizējumu skatpunkta, attiecas uz Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punkta interpretāciju.
- 25 Turpinot – saistībā ar uzdotā jautājuma formulējumu ir jāpiebilst, ka šīs direktīvas 6. pantā nav nekādas norādes uz jēdzienu “ietekmes mazināšanas pasākumi” (spriedums, 2016. gada 21. jūlijs, *Orleans* u.c., C-387/15 un C-388/15, EU:C:2016:583, 57. punkts, kā arī spriedums, 2018. gada 12. aprīlis, *People Over Wind* un *Sweetman*, C-323/17, EU:C:2018:244, 25. punkts).
- 26 Šajā ziņā Tiesa jau ir norādījusi, ka Dzīvotņu direktīvas 6. pantā paredzēto aizsardzības pasākumu lietderīgās iedarbības mērķis ir novērst, ka, izmantojot tā sauktos “ietekmes mazināšanas” pasākumus, kas patiesībā atbilst kompensācijas pasākumiem, kompetentā valsts iestāde apietu šajā pantā izklāstītās īpašās procedūras, saskaņā ar tā 3. punktu izsniedzot atļaujas projektiem, ar kuriem tiek apdraudēta attiecīgās teritorijas viengabalainība (spriedums, 2016. gada 21. jūlijs, *Orleans* u.c., C-387/15 un C-388/15, EU:C:2016:583, 58. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 27 Visbeidzot – saistībā ar teritorijām, kas ir klasificētas kā ĪAT, no Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta izrietošie pienākumi atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 7. pantam aizstāj no Putnu aizsardzības direktīvas 4. panta 4. punkta pirmā teikuma izrietošos pienākumus no klasifikācijas atbilstoši šai direktīvai datuma, ja pēdējais minētais datums ir pēc Dzīvotņu direktīvas piemērošanas datuma (spriedums, 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša), C-441/17, EU:C:2018:255, 109. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 28 No tā izriet, ka ir jāsaprot, ka ar savu jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Dzīvotņu direktīvas 6. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja projektu ir paredzēts realizēt teritorijā, kas ir paredzēta sugu aizsardzībai un saglabāšanai un kuras aizsargājamās sugas dzīvotnei pilnībā piemērotā platība mainās laika gaitā, un ja šādam projektam būs tāda ietekme, ka uz laiku vai nekad vairs noteiktas šīs teritorijas daļas nespēs nodrošināt piemērotu dzīvotni attiecīgajai sugai, apstākļi, ka šis projekts ietver pasākumus, lai pēc tam, kad tiks īstenots šī projekta ietekmes pienācīgs novērtējums un šī projekta darbības laikā tiks gādāts, ka šīs teritorijas daļa, kura konkrēti var nodrošināt piemērotu dzīvotni, netiek samazināta vai pat var tikt palielināta, var tikt ņemts vērā, lai veiktu vērtējumu, kas ir jāveic saskaņā ar šī panta 3. punktu un kas ir paredzēts, lai nodrošinātu, ka attiecīgais projekts neizjauks attiecīgās teritorijas viengabalainību, vai arī uz šādu apstākli attiecīgajā gadījumā attiecas šī paša panta 4. punkts.
- 29 Dzīvotņu direktīvas 6. pantā ir paredzēta virkne pienākumu un specifisku procedūru, kuras, kā tas izriet no šīs direktīvas 2. panta 2. punkta, ir vērstas uz to, lai nodrošinātu, ka tiek saglabāts vai attiecīgajā gadījumā atjaunots labvēlīgs Savienībā nozīmīgo dabisko dzīvotņu un savvaļas faunas un floras sugu aizsardzības statuss, lai īstenotu vispārīgāku šīs pašas direktīvas mērķi, kas ir vērsti uz to, lai tiktu nodrošināts augsts vides aizsardzības līmenis attiecībā uz atbilstoši šai direktīvai aizsargātajām teritorijām (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2016. gada 8. novembris, *Lesoochranárske zoskupenie VLK*, C-243/15, EU:C:2016:838, 43. punkts, un 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša), C-441/17, EU:C:2018:255, 106. punkts).
- 30 Šajā sakarā Dzīvotņu direktīvas 6. panta normas, ņemot vērā šajā direktīvā paredzētos aizsardzības mērķus, ir loģiski saistīts veselums. Faktiski šī panta 2. un 3. punkta mērķis ir nodrošināt vienādu aizsardzības līmeni dabiskajām dzīvotnēm un sugu dzīvotnēm, kamēr minētā panta 4. punkts ir tikai norma, kurā ir ietverta atkāpe no minētā panta 3. punkta otrajā teikumā minētās normas (spriedums, 2018. gada 12. aprīlis, *People Over Wind* un *Sweetman*, C-323/17, EU:C:2018:244, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 31 Saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas preambulas desmito apsvērumu ir jāizvērtē visi plāni vai programmas, kas varētu būtiski ietekmēt tās teritorijas saglabāšanas mērķus, kura ir vai tiks noteikta par īpaši aizsargājamu dabas teritoriju. Šis apsvēruma izpaužas minētās direktīvas 6. panta 3. punktā, kurā tostarp ir paredzēts, ka plāns vai projekts, kas var būtiski ietekmēt attiecīgo teritoriju, nevar tikt atļauts bez tā ietekmes iepriekšēja novērtējuma (spriedums, 2018. gada 12. aprīlis, *People Over Wind* un *Sweetman*, C-323/17, EU:C:2018:244, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 32 Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktā ir paredzēti divi posmi. Pirmajā posmā, kas ir minēts šīs pašas tiesību normas pirmajā teikumā, ir paredzēts pienākums dalībvalstīm veikt atbilstošu plāna vai projekta ietekmes uz aizsargātu teritoriju novērtējumu, ja pastāv iespējamība, ka šis plāns vai projekts šo teritoriju būtiski ietekmēs. Otrajā posmā, kas ir minēts šīs pašas tiesību normas otrajā teikumā un kas tiek īstenots pēc minētā atbilstošā novērtējuma veikšanas, atļaujas izsniegšana šādam plānam vai projektam tiek ierobežota ar nosacījumu, ka ar to nedrīkst tikt apdraudēta attiecīgās teritorijas viengabalainība, izņemot gadījumu, kad ir jāpiemēro šīs direktīvas 6. panta 4. punkta tiesību normas (spriedums, 2018. gada 12. aprīlis, *People Over Wind* un *Sweetman*, C-323/17, EU:C:2018:244, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 33 Atbilde uz uzdoto jautājumu ir jāformulē, pamatojoties uz šiem iepriekšminētajiem apsvērumiem.
- 34 Pirmkārt, ir jāatgādina, ka, lai netiktu apdraudēta teritorijas viengabalainība Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta otrā teikuma izpratnē, ir jāaizsargā tās labvēlīgs aizsardzības statuss, un tas nozīmē ilgstoši saglabāt tās raksturīgās iezīmes, kuras ir saistītas ar tāda dabiskās dzīvotnes veida sastopamību, kura saglabāšanas mērķis ir bijis pamats šīs teritorijas iekļaušanai Kopienā nozīmīgu teritoriju šīs direktīvas izpratnē sarakstā (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2016. gada 21. jūlijs, *Orleans* u.c., C-387/15 un C-388/15, EU:C:2016:583, 47. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša), C-441/17, EU:C:2018:255, 116. punkts).

- 35 Saskaņā ar Putnu aizsardzības direktīvas 4. panta 1. punktu teritorijas klasificēšana par ĪAT sugas saglabāšanai ietver šīs teritorijas dzīvotnes būtisko īpašību pastāvīgu uzturēšanu, jo mērķis, kas ir pamatojis šīs zonas klasificēšanu, ir attiecīgās sugas izdzīvošana un vairošanās.
- 36 Pamatlietā, kā to norāda iesniedzējtiesa un kā to ir norādījis arī ģenerāladvokāts savu secinājumu 13. un 74. punktā, nav strīda par to, ka ĪAT saglabāšanas mērķis ir lauku lijas saglabāšanai labvēlīgo apstākļu uzturēšana vai atjaunošana. Konkrētāk, nodrošinot aizsargājamajai sugai dzīvotni, kurā ietilpst barošanās zona, ĪAT ļauj sasniegt šo mērķi.
- 37 Otrkārt, saistībā ar attiecīgā projekta ietekmi uz ĪAT iesniedzējtiesa uzsver, ka apsaimniekošanas plānā ir paredzēts ieviest garantijas, kas ietver to, ka jebkurā brīdī saistībā ar lauku lijas barošanās teritoriju šī teritorija netiks samazināta, vai pat var tikt palielināta, lai gan attiecīgā projekta attīstības laikā daļa no tās nespēs tai nodrošināt pienācīgu dzīvotni.
- 38 Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktā ir paredzēta novērtējuma procedūra, kuras mērķis ir ar iepriekšējas pārbaudes palīdzību nodrošināt, lai atļauja īstenot plānu vai projektu, kas nav tieši saistīts ar konkrēto teritoriju vai nav vajadzīgs tās apsaimniekošanai, bet kas var to būtiski ietekmēt, tiktu izsniegta tikai tad, ja ar to netiks apdraudēta attiecīgās teritorijas viengabalainība (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša), C-441/17, EU:C:2018:255, 108. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 39 Atbilstoši šai tiesību normai veiktais novērtējums nevar būt nepilnīgs un tajā ir jābūt pilnīgiem, precīziem un galīgiem konstatējumiem un secinājumiem, kas var kļiedēt jebkuras zinātniski pamatotas šaubas par paredzēto būvdarbu ietekmi uz attiecīgo aizsargājamo teritoriju (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 12. aprīlis, *People Over Wind* un *Sweetman*, C-323/17, EU:C:2018:244, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 40 Tas, ka veicamais plāns vai projekta ietekmes uz attiecīgo teritoriju atbilstošs novērtējums ir jāveic saskaņā ar šo tiesību normu, ietver prasību, lai, ņemot vērā šajā jomā pieejamās labākās zinātnes atziņas, tiktu apzināti visi attiecīgā plāna vai projekta aspekti, kas paši par sevi vai kopā ar citiem plāniem vai projektiem var ietekmēt šīs teritorijas aizsardzības mērķus (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša), C-441/17, EU:C:2018:255, 113. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 41 Tieši lēmuma par piekrišanu projekta īstenošanai pieņemšanas brīdī, no zinātnes viedokļa raugoties, nav jābūt nekādām pamatotām šaubām par kaitējuma attiecīgās teritorijas viengabalainībai neesamību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša), C-441/17, EU:C:2018:255, 120. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 42 Šajā gadījumā no lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka, pirmkārt, iesniedzējtiesa identificē pastāvīgu un tiešu to platību izzušanu, kurās ir lauku lijai piemērota dzīvotne, līdz 9 hektāriem. Otrkārt, meža platība, kas tikšot izcirsta vēja ģeneratoru, kā arī infrastruktūras būvniecībai, atbilstošot šīs dzīvotnes teritorijas 41,7 hektāru likvidēšanai. Treškārt, teritorijas daļa, kas nebūs pieejama projekta laikā, varot sasniegt 162,7 hektārus. Ceturtkārt, ir svarīgi arī ņemt vērā, ka attiecīgā projekta attīstības stadijā atklātā vainaga meža platība, kas ir viena no aizsargājamās sugas barošanās teritorijas būtiskajām īpašībām, tikšot pastāvīgi samazināta.
- 43 Šajā sakarā Tiesa jau ir nospriedusi, ka, ja plāns vai projekts, kas nav tieši saistīts ar konkrēto teritoriju vai nav vajadzīgs teritorijas apsaimniekošanai, varētu ietekmēt tās aizsardzības mērķus, tas ir jāuzskata par tādu, kas var šo teritoriju būtiski ietekmēt. Šāda riska novērtējums ir jāveic, tostarp ņemot vērā teritorijas, uz kuru attiecas šāds plāns vai projekts, specifiskās vides īpašības un apstākļus (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2014. gada 15. maijs, *Briels u.c.*, C-521/12, EU:C:2014:330, 20. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2016. gada 21. jūlijs, *Orleans u.c.*, C-387/15 un C-388/15, EU:C:2016:583, 45. punkts).

- 44 Treškārt un visbeidzot, saistībā ar pasākumu veidiem, kuri ietverti attiecīgajā projektā saistībā ar apsaimniekošanas plānu, lai kompensētu projekta ietekmi, ar tiem, pirmkārt, ir paredzēts atjaunot apaugušā kūdras purva teritoriju, kā arī mitros virsājus 41,2 hektāru platībā (no kuriem 14,2 hektāri atrodas 250 metru perimetrā ap vēja ģeneratoru) un, otrkārt, nodrošināt lauku lijām un citiem dzīvniekiem, kas atrodas teritorijā, optimālas dzīvotnes teritorijas projekta darbības laikā, tostarp izmantojot 137,3 hektāru teritoriju, lai nocirstu un aizvietotu pašreizējo slēgtā vainaga mežu, kas tajā atrodas, lai attiecīgajā laikā nodrošinātu atvērta vainaga teritoriju.
- 45 Iesniedzējtiesa vērs uzmanību uz apstākli, kas, pēc tās domām, varot būt noteicošs elements atbildē uz tās jautājumu, jo tas nošķirot pamatlīnijas apstākļus no apstākļiem lietās, kurās pasludināti 2014. gada 15. maija spriedums *Briels* u.c. (C-521/12, EU:C:2014:330), kā arī 2016. gada 21. jūlija spriedums *Orleans* u.c. (C-387/15 un C-388/15, EU:C:2016:583).
- 46 Tādējādi ĪAT apsaimniekošana, lai saglabātu lauku lijās dabisko dzīvotni, tikšot veikta “dinamiski”, tādā ziņā, ka šīs dzīvotnes attiecīgajās platībās būšot ģeogrāfiskas un laika gaitā notiekošas variācijas atkarībā no apsaimniekošanas.
- 47 Šajā sakarā, kā to ir norādījis ģenerālvokāts savu secinājumu 58. punktā, no Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punkta, kā arī no ar to saistītās Tiesas judikatūras izriet, ka ir svarīgi nošķirt aizsardzības pasākumus, kas ietverti projektā un paredzēti, lai novērstu vai samazinātu iespējami kaitīgo ietekmi, kuru tieši izraisījis šis projekts, lai nodrošinātu, ka šis projekts neizjauc teritorijas viengabalainību, uz kuru attiecas šī panta 3. punkts, no pasākumiem, kas tā 4. panta izpratnē ir paredzēti, lai kompensētu minētā projekta nelabvēlīgo ietekmi uz aizsargāto teritoriju, un kas nevar tikt ņemti vērā, izvērtējot šī paša projekta ietekmi (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2014. gada 15. maijs, *Briels* u.c., C-521/12, EU:C:2014:330, 28. un 29. punkts; 2016. gada 21. jūlijs, *Orleans* u.c., C-387/15 un C-388/15, EU:C:2016:583, 48. punkts, kā arī 2017. gada 26. aprīlis, Komisija/Vācija, C-142/16, EU:C:2017:301, 34. un 71. punkts).
- 48 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas konstatējumiem izriet, ka, ja attiecīgais projekts patiešām tiks īstenots, noteiktas ĪAT daļas vairs nespēs nodrošināt piemērotu dzīvotni, bet apsaimniekošanas plānā esot paredzēts nodrošināt, ka ĪAT daļa, kas var nodrošināt piemērotu dzīvotni, netiks samazināta vai pat var tikt palielināta.
- 49 Šādos apstākļos, kā to ir norādījis ģenerālvokāts savu secinājumu 71. un nākamajos punktos, lai gan pamatlīnijas apstākļi atšķiras no apstākļiem, saistībā ar kuriem ir pasludināti 2014. gada 15. maija spriedums *Briels* u.c. (C-521/12, EU:C:2014:330), kā arī 2016. gada 21. jūlija spriedums *Orleans* u.c. (C-387/15 un C-388/15, EU:C:2016:583), tie ir līdzīgi, ciktāl tajos plāna vai projekta ietekmes uz attiecīgo teritoriju novērtējuma veikšanas brīdī ir izmantota identiska premisa par nākotnes ieguvumiem, kas atsvērs vēja ģeneratoru parka ietekmi uz šo teritoriju, lai gan šie ieguvumi turklāt nav garantēti. Tādēļ atziņas, kas izriet no šiem spriedumiem, ir pilnībā attiecināmas arī uz tādiem apstākļiem kā pamatlīnija aplūkoti.
- 50 Šajā sakarā Tiesa jau ir nospriedusi, ka projektā paredzētie pasākumi, kas vērsti uz to, lai kompensētu tā nelabvēlīgo iedarbību, nevar tikt ņemti vērā, veicot šī projekta ietekmes novērtējumu, kas paredzēts Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktā (spriedumi, 2014. gada 15. maijs, *Briels* u.c., C-521/12, EU:C:2014:330, 29. punkts, kā arī 2016. gada 21. jūlijs, *Orleans* u.c., C-387/15 un C-388/15, EU:C:2016:583, 48. punkts).
- 51 Vienīgi, ja pastāv pietiekama noteiktība, ka pasākums efektīvi ļaus novērst kaitējumu, garantējot jebkādu saprātīgu šaubu neesamību saistībā ar to, ka projekts neizjauc teritorijas viengabalainību, tad šāds pasākums var tikt ņemts vērā pienācīgā novērtējumā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 26. aprīlis, Komisija/Vācija, C-142/16, EU:C:2017:301, 38. punkts).

- 52 Taču parasti jaunas dzīvotnes, kas ir paredzēta, lai kompensētu šāda paša veida dzīvotnes aizsargājamajā teritorijā platības un kvalitātes zudumu, attīstīšanas nākotnē eventuālās pozitīvās sekas ir grūti paredzamas vai ir redzamas vienīgi vēlāk (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 21. jūlijs, *Orleans* u.c., C-387/15 un C-388/15, EU:C:2016:583, 52. un 56. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).
- 53 Ir jāuzsver, ka nenoteiktības avots nav apstākļi, ka pamatlietā aplūkotā dzīvotne pastāvīgi mainās un ka šai teritorijai ir nepieciešama “dinamiska” apsaimniekošana. Šāda nenoteiktība savukārt izriet no noteikta vai potenciāla kaitējuma attiecīgās teritorijas – kā dzīvotnes un barošanās teritorijas un līdz ar to kaitējuma kādai no šīs teritorijas būtiskajām īpašībām – viengabalainībai identificēšanas, kā arī no nākotnes ieguvumu iekļaušanas ietekmes novērtējumā, kas izriet no tādu pasākumu noteikšanas, kas šajā novērtējuma stadijā ir vienīgi eventuāli, jo to īstenošana vēl nav pabeigta. Tādēļ un ņemot vērā pārbaudes, kas ir jāveic iesniedzējtiesai, šie ieguvumi ar nepieciešamo noteiktību nevar tikt paredzēti brīdī, kad iestādes ir atļāvušas attiecīgo projektu.
- 54 Iepriekš minētos apsvērumus apstiprina tas, ka Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktā ir ietverts piesardzības princips un tas ļauj efektīvi novērst paredzēto plānu vai projektu ietekmi uz aizsargājamo teritoriju viengabalainību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 15. maijs, *Briels* u.c., C-521/12, EU:C:2014:330, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 55 Visbeidzot ir jāatgādina, ka atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punktam gadījumā, ja, neņemot vērā negatīvu vērtējumu saistībā ar ietekmi uz teritoriju saskaņā ar šīs direktīvas 6. panta 3. punkta pirmo teikumu, plāns vai projekts tomēr ir jāīsteno sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, kas ietver arī sociāla un ekonomiska rakstura intereses, un nav arī alternatīvu risinājumu, attiecīgā dalībvalsts veic visus vajadzīgos kompensācijas pasākumus, lai nodrošinātu *Natura 2000* tīkla kopējās vienotības aizsardzību.
- 56 Tādējādi kompetentās valsts iestādes šajā kontekstā atļauju saskaņā ar minētās direktīvas 6. panta 4. punktu var piešķirt tikai tad, ja ir izpildīti tajā paredzētie nosacījumi (spriedums, 2016. gada 21. jūlijs, *Orleans* u.c., C-387/15 un C-388/15, EU:C:2016:583, 63. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 57 No tā izriet, ka uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka Dzīvotņu direktīvas 6. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja projektu ir paredzēts realizēt teritorijā, kas ir paredzēta sugu aizsardzībai un saglabāšanai un kuras aizsargājamās sugas dzīvotnei pilnībā piemērotā platība mainās laika gaitā, un ja šādam projektam būs tāda ietekme, ka uz laiku vai nekad vairs šīs teritorijas noteiktas daļas nespēs nodrošināt piemērotu dzīvotni attiecīgajai sugai, apstākļi, ka šis projekts ietver pasākumus, lai pēc tam, kad tiks īstenots šī projekta ietekmes pienācīgs novērtējums un šī projekta darbības laikā tiks gādāts, ka šīs teritorijas daļa, kura konkrēti var nodrošināt piemērotu dzīvotni, netiek samazināta vai pat var tikt palielināta, nevar tikt ņemts vērā, lai veiktu vērtējumu, kas ir jāveic saskaņā ar šī panta 3. punktu un kas ir paredzēts, lai nodrošinātu, ka attiecīgais projekts neizjauks attiecīgās teritorijas viengabalainību, bet attiecīgajā gadījumā uz to attiecas šī paša panta 4. punkts.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 58 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

Padomes Direktīvas 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību 6. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja projektu ir paredzēts realizēt teritorijā, kas ir paredzēta sugu aizsardzībai un saglabāšanai un kuras aizsargājamās sugas dzīvotnei pilnībā piemērotā platība mainās laika gaitā, un ja šādam projektam būs tāda ietekme, ka uz

laiku vai nekad vairs šīs teritorijas noteiktas daļas nespēs nodrošināt piemērotu dzīvotni attiecīgajai sugai, apstākļi, ka šis projekts ietver pasākumus, lai pēc tam, kad tiks īstenots šī projekta ietekmes pienācīgs novērtējums un šī projekta darbības laikā tiks gādāts, ka šīs teritorijas daļa, kura konkrēti var nodrošināt piemērotu dzīvotni, netiek samazināta vai pat var tikt palielināta, nevar tikt ņemts vērā, lai veiktu vērtējumu, kas ir jāveic saskaņā ar šī panta 3. punktu un kas ir paredzēts, lai nodrošinātu, ka attiecīgais projekts neizjauks attiecīgās teritorijas viengabalainību, bet attiecīgajā gadījumā uz to attiecas šī paša panta 4. punkts.

[Paraksti]